

СХВАЛЕНО
рішенням Комітету
Верховної Ради України
з питань аграрної
та земельної політики
від 07.04.2026, протокол № 191

РЕКОМЕНДАЦІЇ
комітетських слухань на тему:
«Державна підтримка аграрного сектору у 2026 році. Державні та
недержавні фонди і механізми»

Заслухавши та обговоривши доповіді заступника Міністра економіки, довкілля та сільського господарства України Висоцького Т.М., заступника Міністра фінансів України Самоненка Д.А., голови Правління ТОВ «Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві» Приходька О.В., старшого спеціаліста з питань сільського господарства Світового банку Олександра Муляра, керівниці Представництва іноземної неурядової організації Mercy Corps в Україні Вікі Джо Акен та співдоповідь провідного менеджера з питань сільського господарства Mercy Corps в Україні Маркова Р.В., голови наглядової ради благодійної організації «Міжнародний благодійний фонд «Жнива Перемоги», народного депутата України – члена Комітету Соломчука Д.В., генерального директора асоціації «Український клуб аграрного бізнесу» Хоменка О.М., президента ВГО «Українська аграрна конфедерація» Козаченка Л.П., учасники комітетських слухань відзначають наступне.

Попри безпрецедентні виклики, державна політика в аграрній сфері демонструє послідовність, адаптивність і стратегічну орієнтацію на європейську інтеграцію.

У 2024-2025 роках в Україні реалізовано комплекс системних законодавчих ініціатив та управлінських рішень, спрямованих на стабілізацію та відновлення аграрного сектору в умовах повномасштабної війни. Таким чином, ключові напрями державної політики охоплюють:

- посилення інституційної спроможності галузі;
- фінансову підтримку агровиробників;
- стимулювання виробництва;
- цифровізацію управління;
- адаптацію до стандартів ЄС;
- розвиток експортного потенціалу.

Одним із базових рішень стало схвалення Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій до 2030 року. Цей документ визначає довгострокові пріоритети розвитку галузі з урахуванням статусу України як кандидата на членство в Європейському Союзі.

Важливим кроком є також затвердження Концепції розвитку тваринництва до 2033 року, яка закладає основи модернізації галузі відповідно до європейських стандартів та спрямована на забезпечення внутрішнього ринку якісною та безпечною продукцією.

Особливу роль у трансформації аграрного сектору відіграє цифровізація. Державний аграрний реєстр фактично став єдиною платформою для взаємодії агровиробників із державою. Через нього реалізується переважна більшість програм підтримки, що значно підвищує прозорість, ефективність і доступність державної допомоги.

Водночас ухвалено ключові законодавчі зміни для наближення системи державної підтримки до стандартів ЄС. Йдеться про створення Виплатної агенції, впровадження Системи сільськогосподарських даних та Інтегрованої системи адміністрування і контролю. Ці інструменти мають забезпечити якісно новий рівень управління фінансовими ресурсами та зменшення ризиків нецільового використання коштів.

Значна увага приділяється гармонізації законодавства у суміжних сферах – ветеринарній медицині, захисті рослин, рибному господарстві, виноградарстві. Запроваджуються сучасні європейські підходи до контролю якості продукції, безпечності харчових продуктів та благополуччя тварин.

Паралельно відбувається цифрова трансформація державного управління – створюються електронні реєстри та сервіси, які спрощують адміністративні процедури, скорочують строки отримання дозволів і мінімізують корупційні ризики.

Європейська комісія у своєму звіті за 2025 рік позитивно оцінила прогрес України, відзначивши належний рівень просування реформ у сфері аграрної політики.

Важливим напрямом залишається реформування земельних відносин. Зокрема, врегульовано статус невитребуваних земельних паїв, удосконалено кадастрові процедури та забезпечено додаткові механізми захисту інформації в умовах воєнного стану.

Окремо варто відзначити фінансову підтримку агросектору.

Програма «Доступні кредити 5-7-9 %» стала ключовим інструментом забезпечення ліквідності аграрного бізнесу. Також розширено підтримку тваринництва, впроваджено механізми часткового відшкодування витрат та державних гарантій.

Новим інструментом стали аграрні ноти, які мають потенціал значно розширити доступ малих і середніх виробників до фінансових ресурсів.

В умовах війни особливого значення набуває гуманітарне розмінування сільськогосподарських земель. Держава створює механізми повернення таких земель до економічного використання, що є критично важливим для відновлення виробництва.

Водночас суттєву роль відіграє міжнародна підтримка – фінансова, технічна та гуманітарна. Значна частина програм реалізується у партнерстві з міжнародними організаціями та донорами.

Комплекс ухвалених рішень формує основу для відновлення аграрного сектору та його подальшої модернізації.

Водночас подальший розвиток галузі потребує:

- стабільної фінансової підтримки,
- залучення інвестицій,
- поглиблення цифровізації,
- системного впровадження стандартів Європейського Союзу.

Стратегічним пріоритетом влади залишається формування конкурентоспроможного, інноваційного та стійкого аграрного виробництва, здатного гарантувати продовольчу безпеку та сприяти економічному зростанню держави.

У 2025 році держава продовжила системну підтримку аграрного сектору, зосередивши ресурси на відновленні виробництва, підвищенні стійкості господарств і розвитку ключових напрямів – тваринництва, меліорації, рибництва та нішевих культур. Державні програми охопили десятки тисяч агровиробників у більшості регіонів України та стали важливим інструментом економічного відновлення сільських територій.

Державна підтримка була спрямована не лише на компенсацію витрат, а й на формування довгострокових ефектів – модернізацію виробництва, відновлення інфраструктури, диверсифікацію діяльності та підвищення стійкості до кліматичних і воєнних викликів.

Одним із пріоритетів залишався розвиток тваринництва. Зокрема, держава компенсувала до 25% вартості введених в експлуатацію ферм, доїльних залів і потужностей з переробки. У Волинській, Рівненській, Черкаській та Хмельницькій областях чотири підприємства отримали 116,3 млн грн відшкодування за проекти, розраховані на утримання до 3 тисяч голів великої рогатої худоби.

У межах програми підтримки зрошення 10 сільськогосподарських підприємств у семи областях отримали 34 млн грн на реконструкцію та будівництво меліоративних систем, що дозволило забезпечити зрошення близько 2,5 тис. гектарів угідь.

Окрему увагу приділено відновленню рибництва на постраждалих територіях. Два підприємства у Донецькій та Сумській областях отримали 775,1 тис. грн компенсації (до 30% витрат) на придбання та вирощування рибопосадкового матеріалу.

Водночас розширено підтримку нішевих культур. Уперше запроваджено програму компенсації для виробників бавовнику в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях.

Суттєвою залишалася підтримка малих і середніх виробників. Понад 14 тис. аграріїв отримали 1,1 млрд грн субсидій на одиницю оброблюваних угідь. Крім того, понад 12 тис. господарств отримали 421,3 млн грн дотацій на утримання корів, а 2704 фермери — 326,3 млн грн на утримання маточного поголів'я кіз та овець.

У 2026 році Уряд посилює підтримку агропромислового комплексу. З державного бюджету України на підтримку агросектору офіційно виділено 14,1

млрд грн, що на 4,5 млрд грн більше порівняно з 2025 роком. Це рекордна сума за останні роки.

Бюджет-2026 передбачає інструменти, які дозволяють агровиробникам відновлювати виробництво: підтримку фермерства, страхування врожаю, розмінування та модернізацію інфраструктури.

Це не вирішить проблеми аграріїв створені війною – заміновані землі, пошкоджене зрошення та фінансові втрати – втім зробить сектор стійкішим і дасть можливість рухатися вперед у надскладних умовах.

Фінансова підтримка сільгоспвиробників у 2026 році передбачає:

1. На підтримку аграріїв, які працюють на прифронтових територіях, передбачено виплатити 3,8 млрд гривень за окремими механізмами підтримки:

- 1000 грн прямої фінансової допомоги на 1 гектар оброблюваних угідь, засіяних/засаджених сільськогосподарськими культурами та/або багаторічними насадженнями під урожай поточного року. Державним бюджетом передбачено коштів у сумі 3,5 млрд грн., з них майже 1,73 млрд грн виплатять фермерам із прифронтових областей (понад 3,5 тисячі господарств, які у 2025 році в повному обсязі виконали умови програми, проте не отримали фінансування);

- для надання фінансової підтримки виробникам, які займаються сільськогосподарською діяльністю з розведення, утримання, вирощування прісноводної риби на деокупованих та постраждалих від бойових дій територіях – 3,0 млн. гривень. Розмір підтримки – до 30 % витрат на вирощування рибопосадкового матеріалу з ціллю його подальшої реалізації та витрат на придбання рибопосадкового матеріалу для зариблення водойм з ціллю виробництва товарної продукції (без урахування податку на додану вартість);

- **за новою програмою** компенсації втрат врожаю через посуху та інші кліматичні ризики — до 4700 грн/га, але не більше 2 тис. га на одне господарство. На відшкодування втрати посівів зі спеціального фонду держбюджету для виплат за посіви, втрачені у 2025 році, передбачено кошти у сумі 244,5 млн. гривень.

2. На державну підтримку меліорації (реконструкцію та будівництво зрошувальних систем) закладено 197,0 млн. гривень, завдяки чому планується розширити підтримку організацій водокористувачів (компенсація робіт із реконструкції та капремонту насосних станцій) та збільшення компенсації до 80% для прифронтових територій.

3. На підтримку тваринництва заплановано виплатити зі спеціального фонду держбюджету 640 млн. гривень. Гроші підуть на підтримку стабільного розвитку скотарства. Це буде часткова компенсація витрат аграріям за будівництво та реконструкцію ферм і комплексів для корів (ВРХ), сучасних доїльних залів, а також екологічну переробку – облаштування об'єктів для переробки відходів тваринництва (побічних продуктів II та III категорій).

4. У 2026 році держава продовжить програму грантової підтримки садівництва, ягідництва і виноградарства та тепличних господарств за якою передбачено держбюджетом 465 млн. грн: на садівництво, ягідництво та виноградарство – 235 млн грн, на тепличне господарство – 230 млн. гривень.

5. На підтримку малих сільгоспвиробників заплановано виплатити зі спеціального фонду державного бюджету 2,5 млрд. гривень. Фінансова допомога з бюджету розподіляється за трьома категоріями:

1. Субсидія на гектар: виплата у розмірі 4 тис. грн на 1 га для ведення сільськогосподарських робіт.

2. Дотація на ВРХ: підтримка власників корів усіх типів продуктивності з розрахунку 7 тис. грн на одиницю поголів'я.

3. Дотація на дрібну рогату худобу: виплата 2 тис. грн на кожну голову маточного поголів'я овець та/або кіз.

Така державна підтримка сприяє забезпеченню безперервного виробництва сільськогосподарської продукції, модернізації обладнання, збереженню робочих місць, збільшення поголів'я та підвищення рівня продовольчої безпеки та економічної стійкості України.

6. На надання безвідсоткових кредитів фермерським господарствам, заплановано видатки зі спеціального фонду державного бюджету у розмірі 220,0 млн гривень. Як і раніше фінансова підтримка надаватиметься на провадження фермерськими господарствами виробничої діяльності та диверсифікації виробництва у розмірі, що не перевищує 1 млн гривень строком до 5 років, а також на придбання земельних ділянок сільськогосподарського призначення до 20 га сімейними фермерськими господарствами без набуття статусу юридичної особи у розмірі до 1 млн гривень строком до 10 років.

Разом з тим, частина коштів буде спрямована на виплати тим фермерам, які були включені до переліку Укрдержфонду у 2025 році, але ще не отримали фінансування.

7. На підтримку вирощування бавовнику передбачено – 280,0 тис. гривень. Бюджетні кошти надаються отримувачам, що здійснюють вирощування бавовнику на території Одеської, Миколаївської та Херсонської областей під урожай поточного року в розмірі 10 000 гривень на 1 гектар. Цього року аграрії планують збільшити посіви бавовнику до 28 гектарів. Завдяки збільшенню фінансування планується забезпечити стабільний розвиток галузі та стимулювати нових фермерів долучитися до вирощування цієї культури.

8. Фінансування в межах державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» у 2026 році передбачено на рівні 2025 року – **18,0 млрд грн.**

У 2025 році Уряд провів суттєву модернізацію державної програми «Доступні кредити 5-7-9 %». Основний вектор змін – це зміщення акценту з простого поповнення обігових коштів на інвестиційні проекти, підтримку енергонезалежності та допомогу бізнесу на прифронтових територіях.

У 2026 році програма «5-7-9 %» залишається ключовим інструментом підтримки аграрного сектору України. Згідно з останніми рішеннями Уряду, програму «5-7-9 %» було адаптовано до викликів воєнного часу, з особливим фокусом на деокуповані території та енергонезалежність.

Ключові зміни у 2026 році:

- **пролонгація:** Уряд продовжив термін пільгового кредитування для аграріїв до 31 березня 2027 року (раніше було до 2026 року). Це дозволяє

фермерам продовжити чинні договори ще на рік, щоб уникнути дефолтів через втрати врожаїв чи логістичні труднощі;

- **енергонезалежність:** Пріоритетним напрямком стали кредити на будівництво газотурбінних, газопоршневих та біогазових установок. Максимальна сума для таких проектів – 250,0 млн гривень;

- **релоковані підприємства:** Компанії, що переїхали з окупованих територій або зон бойових дій, можуть пролонгувати кредити на оборотний капітал до кінця 2026 року.

9. З метою захисту агровиробників від ризиків загибелі посівів у 2026 році запроваджено **новий напрям** державної підтримки – **страхування сільськогосподарської продукції**. За програмою агрострахування у держбюджеті передбачено 4 633,2 млн грн (60 284,3 тис. грн – кошти загального фонду, 4 572,9 млн грн – кошти спеціального фонду).

Отримувачами бюджетних коштів є сільськогосподарські товаровиробники - юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми та форми власності та фізичні особи – підприємці. Державна підтримка страхування сільськогосподарської продукції здійснюється шляхом відшкодування страхувальникам частини сплачених страхових премій за договором страхування озимих зернових культур (пшениця, жито, ячмінь) відповідно до стандартизованих страхових продуктів, а саме: - на період перезимівлі; - на весняно-літній період вирощування; - на весь період вирощування. Компенсація надається у розмірі: - до 60 % вартості страхової премії страхувальникам, які здійснюють діяльність на прифронтових територіях; - до 45 % вартості страхової премії - іншим страхувальникам.

Сільськогосподарський товаровиробник має право звернутися до страхових компаній, які отримали (за погодженням з Національним банком) право здійснювати страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою. На сьогодні це: СК «ІНГО», СК «Універсальна», СК «ВУСО», ПАТ «АРКС» та ПАТ «СК «ПЗУ УКРАЇНА».

10. У 2026 році заплановано запуск ще однієї **нової програми** підтримки – **гранти на будівництво овоче- та фруктосховищ**, загальним обсягом 220 млн. гривень. Гранти надаються на нове будівництво овоче- та фруктосховищ, потужністю/місткістю від 3 тис. тонн для одночасного зберігання овочів/фруктів.

Інвестиції у будівництво та запуск сучасних комплексів для зберігання овочів і фруктів – це стратегічний крок, який трансформує агросектор. Розвиток сучасної інфраструктури зберігання забезпечить:

наращування обсягів вирощування плодовоовочевої продукції агропідприємствами;

мінімізацію втрат продукції на етапах зберігання та доставки;

збереження високих товарних характеристик продуктів для кінцевого споживача;

заміщення імпорتنих товарів аналогами власного виробництва;

нівелювання різких сезонних стрибків вартості продуктів на ринку;

розширення ринку праці через створення нових робочих місць.

Приймання заяв на отримання гранту для будівництва овочесховищ/фруктосховищ планується розпочати з 1 травня поточного року.

11. Окремим важливим пріоритетом є **гуманітарне розмінування сільськогосподарських земель** — на це в бюджеті передбачено 2 млрд гривень.

12. Наприкінці лютого 2026 року Міністерством економіки, довілля та сільського господарства розпочато приймання заявок **на компенсацію 25% вартості української сільськогосподарської техніки та обладнання і 15% вартості української промислової техніки та обладнання** у 2026 році. На зазначені програми держбюджетом передбачено 1,8 млрд грн і 475 млн грн відповідно.

Разом з тим, ключовим питанням, порушене учасниками слухань було ресурсне забезпечення державних фінансових програм підтримки.

Важливо розуміти, що джерелом наповнення спеціального фонду держбюджету, де передбачено 9,2 млрд грн., є кошти від сплати вивізного (експортного) мита, яке сплачують експортери при вивезенні сої та ріпаку за кордон. Станом на 16.03.2026 фактичні надходження спеціального фонду становили 309,2 млн. гривень. Таким чином, фактичне наповнення цього фонду може становити лише 30-40% від запланованого.

Саме тому учасниками слухань акцентувалась увага на кількох принципових речах, зокрема:

- необхідність максимальної прозорості розподілу коштів;
- пріоритезацію програм із найбільшим економічним ефектом;
- фокус на підтримці малих і середніх виробників;
- розвиток недержавних інструментів – страхування, гарантій, фінансових механізмів.

Окремим державним інструментом фінансової підтримки, спрямованим на покращення доступу агровиробників до фінансових ресурсів та надання їм додаткових можливостей для розвитку є діяльність Фонду часткового гарантування кредитів у сільському господарстві.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві» є небанківською фінансовою установою з особливим статусом, яка виконує функції із забезпечення підтримки суб'єктів мікро-, малого- та середнього підприємництва, фізичних осіб - підприємців, що провадять діяльність у галузі сільського господарства і мають у власності та/або користуванні земельні ділянки сільськогосподарського призначення, площа яких не перевищує 500 га.

Метою діяльності Фонду є полегшення доступу до фінансування мікро-малим та середнім сільгоспвиробникам шляхом надання часткових портфельних гарантій за кредитами фінансових установ таким сільгоспвиробникам.

В рамках своєї програми Фонд гарантує частину кредитних зобов'язань (до 80% від суми кредиту) позичальників – сільськогосподарських ММСП - перед фінансовими установами, зменшуючи ризики для кредиторів і

відкриваючи аграріям доступ до кредитних ресурсів, які раніше були для них недосяжними.

Гарантії Фонду надаються на портфельній основі через фінансові установи-партнери, до числа яких входять 9 банків (АТ «Ощадбанк», АБ «Укргазбанк», АТ «ПроКредитбанк», ПАТ «Кредитвестбанк», АТ «Банк Кредит Дніпро», АТ «БІЗБанк», ПАТ «ВСТ Банк», АТ «Таскомбанк» та ПАТ «МТБ Банк»). Загальний ліміт гарантій вже наданий банкам становить 582,5 млн гривень. Загальна сума залученого фінансування становить 535,82 млн гривень.

Станом на 01.03.2026 гарантований портфель ТОВ «ФЧГКСГ» включає до себе зобов'язання на суму 353,61 млн грн за 297 кредитами. В гарантованому портфелі інвестиційні кредити становили 20,9%, а кредит на обігові кошти – 79,1%.

В розрізі підгалузей сільського господарства домінуючими є кредити на вирощування зернових (273 кредити), але у 2025 році зросла частка кредитів виданих під гарантії Фонду у галузі тваринництва, вирощування фруктів, ягід, горіхів, овочів та баштанних культур. Фондом, зокрема прокредитовано 58 агропідприємств, де власниками чи співвласниками є жінки.

Також, в межах підтримки сільгоспвиробників, які працюють в прифронтових регіонах, банками було надано 108 кредитів прогарантованих Фондом.

Крім цього, з кінця грудня 2025 року Фонд розпочав пілотний проект з надання часткових портфельних гарантій через небанківські фінансові установи (кредитні спілки та фінансові компанії), за результатами відбору було укладено договори гарантій з 6 фінансовими установами - кредитні спілки («Кредит-Союз», Перша Всеукраїнська Кредитна Спілка, «Вигода», Церковна Кредитна Спілка «Анісія») та фінансова компанія «Активітіс».

Загальна сума пілотного проекту становить 80 млн. грн., термін включення кредитів до гарантійного портфелю - до 31.12.2026 року з можливістю надання кредитів строком до 1 року та гарантійним покриттям - до 50 % непогашеної суми кредиту. Реалізація пілотного проекту відбувається в два етапи: перший - до 1 липня 2026 року, другий - до кінця 2026 року.

Фонд розглядає пілотний проект в якості важливого кроку для підтримки небанківських фінансових установ, в тому числі в плані допомоги в розбудові їхньої інституційної спроможності (зокрема, щодо впровадження систем екологічного та соціального управління).

Разом з тим, в рамках реалізації пілотного проекту Фонд має змогу протестувати ємність ринку сільськогосподарського кредитування з боку небанківських установ.

Також, Фонд власними силами, та в межах технічної допомоги Групи Світового банку та ЄС, надає інформаційну та навчальну підтримку малим сільгоспвиробникам через проведення офлайн та онлайн навчальних заходів щодо підвищення фінансової грамотності та навчання ESG стандартам.

Реалізація цих напрямів дозволить Фонду не лише зберегти, а й суттєво посилити внесок у підвищення доступності фінансування для малого та

середнього агробізнесу, сприятиме зростанню продуктивності сектору, створенню робочих місць у сільській місцевості та загальному економічному відновленню України.

У 2026 році та в середньостроковій перспективі Фонд планує суттєво посилити свою роль як ключового інструменту державної підтримки мікро-, малого та середнього агробізнесу, сприяючи відновленню, стійкості та модернізації аграрного сектору України в умовах тривалої війни, кліматичних викликів та потреби в технологічній трансформації.

У 2026 році **міжнародна підтримка** агросектору України еволюціонувала від екстреної допомоги до фінансування стійкості та доданої вартості. Фонди інвестують у технопарки, енергонезалежність та адаптацію до стандартів Європейського Союзу.

Актуальні програми підтримки:

1. USAID AGRO (програма з аграрного і сільського розвитку АГРО – одна з програм, що фінансується Урядом США та не були закриті разом з USAID, триватиме до листопада 2026 року)

Ключовий ресурс для середнього бізнесу та кооперативів з акцентом на переробку.

Субгранти на модернізацію (до 40 млн грн): для підприємств, що займаються сушінням, заморожуванням або очищенням зерна.

Умова: Власний внесок від 30 % та використання виключно нового обладнання.

Підтримка меліорації: фінансування організацій водокористувачів для відновлення зрошувальних систем.

2. Світовий банк та проект ARISE

Проект із бюджетом \$700 млн створює фінансовий фундамент галузі.

Компенсація відсотків: пряме фінансування державної програми «5-7-9%» через Фонд розвитку підприємництва, а також гранти для малих і середніх агровиробників. Це дозволяє тримати пільгові ставки навіть при високій вартості грошей на ринку.

Часткові гарантії: Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві виступає поручителем для фермерів (до 500 га), покриваючи до 80 % ризику. Це відкриває доступ до кредитів тим, хто не має застави.

Проект ARISE продовжено до 30 вересня 2028 р. з додатковим фінансуванням з URTF — \$50 млн.

3. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO) в Україні

У травні 2025 р. FAO оголосила про запуск дворічного Плану надзвичайного реагування та раннього відновлення (EERRP) на 2025–2026 роки.

Напрямки роботи програми включають надання екстреної допомоги малим аграріям у прифронтових областях та заходи з розмінування і відновлення земель.

4. Фонд розвитку підприємництва / єРобота

Програма підтримки ветеранів та їхніх родин у межах проєкту «Власна справа».

На що: техніка, системи поливу, інкубатори, саджанці, корми. До 25 % гранту можна витратити на оренду землі/приміщень.

Сума: від 250 тис. грн до 1 млн грн (залежно від кількості створених робочих місць). Це найбільш стабільний інструмент, закладений у держбюджет.

5. Ukraine Partnership Facility (UPF3)

Програма від Міністерства закордонних справ Нідерландів для масштабних інноваційних проєктів.

Пріоритети: водопостачання та іригація, агрологістика (мультимодальні центри), стале сільське господарство та біогазові установки.

Фінансування: гранти від €500 тис. до €4 мільйонів. Програма зазвичай передбачає створення консорціумів між українськими та нідерландськими компаніями.

6. Підтримка від Міжнародної гуманітарної організації Mercy Corps (за підтримки Фонду Говарда Баффета)

Пріоритети: допомога малому та середньому агробізнесу у відновленні діяльності після війни через співпрацю з локальними партнерами.

Напрямки підтримки:

- фінансова допомога домогосподарствам, що здійснюють сільськогосподарську діяльність, та дрібним фермерам, оброблюють земельні ділянки розміром до 10 гектарів, середня сума гранту \$3 тис.;

- фінансова допомога малому агробізнесу, що критично важливі для фермерської діяльності домогосподарств та інших фермерів (надають сільськогосподарські послуги або забезпечують сільськогосподарськими ресурсами, створюють ринкові можливості) та мають в обробітку земельні ділянки до 500 гектарів, середня сума гранту \$75 тис.;

- фінансова допомога середньому агробізнесу, що критично важливі для фермерської діяльності домогосподарств, інших фермерів та життєдіяльності місцевої громади (соціально орієнтовані та критично важливі для місцевої економіки) та мають в обробітку земельні ділянки від 500 до 3 000 гектарів, середня сума гранту \$150 тис.;

- підтримка установ (суб'єктів), що надають послуги аграрному сектору (аграрні науково-дослідні установи, лабораторії якості та безпеки харчових продуктів, суб'єкти надання ветеринарних послуг та послуг штучного запліднення с/г тварин, сільськогосподарські дорадчі служби, аграрні заклади освіти, які надають послуги фермерам, суб'єкти, що надають послуги із захисту рослин, асоціації зі зрошення та управління водними ресурсами та інші подібні установи), середня сума гранту \$150 тис.;

- підтримка жінок-фермерок, які очолюють домогосподарство або діючий агробізнес (ФОП, ФГ, ТОВ, ПП) із досвідом ведення сільського господарства або прагнуть започаткувати підприємницьку діяльність у сфері агровиробництва без попереднього досвіду та мають високу мотивацію до здобуття нових знань і навичок та здійснюють або планують аграрну діяльність на земельній ділянці площею не більше 150 га;

- консультаційні послуги з юридичних та фінансових питань.

7. Благодійний фонд «Жнива Перемоги» (за підтримки Фонду Говарда Баффета)

- безоплатне позичання сільськогосподарського обладнання малим і середнім фермерам;
- надання супутніх послуг (сіяння, збирання, зберігання врожаю).

Учасники слухань відзначили, що в сучасних умовах українські фермери здійснюють господарську діяльність під впливом сукупності суттєвих викликів, зокрема: повномасштабної збройної агресії, обмеженого доступу до фінансових ресурсів, дефіциту кваліфікованих кадрів, динамічних змін законодавства, екологічних факторів, а також зростання кількості судових спорів.

Зазначені обставини обумовлюють необхідність оперативного прийняття ефективних управлінських рішень та формування системної підтримки аграрних товаровиробників, особливо в умовах правового режиму воєнного стану.

У цьому контексті наголошено, що фермерські господарства потребують комплексного консультаційного супроводу, який охоплює правові, фінансово-економічні та організаційні аспекти діяльності.

Фахова, своєчасна та доступна консультаційна допомога сприяє підвищенню обґрунтованості управлінських рішень, зростанню економічної ефективності господарств, а також зміцненню продовольчої безпеки держави.

Враховуючи зазначене, у контексті вдосконалення механізмів державної підтримки аграрного сектору та посилення ролі територіальних громад у забезпеченні сільського розвитку доцільним є інституціоналізація функції радників з питань аграрного та сільського розвитку на рівні територіальних громад із відповідним закріпленням у нормативно-правових та програмних документах.

У результаті реалізації реформи децентралізації територіальні громади набули розширених повноважень у сфері місцевого економічного розвитку, зокрема в аграрному секторі. Водночас на місцевому рівні зберігається системний дефіцит спеціалізованої експертизи, обмежений доступ до актуальної інформації та недостатня інституційна спроможність для ефективної взаємодії з центральними органами виконавчої влади, фінансовими установами та міжнародними програмами підтримки.

Запровадження інституту радників дозволить забезпечити належний рівень комунікації між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та аграрними товаровиробниками, а також підвищити ефективність реалізації державної аграрної політики на місцевому рівні.

До основних функцій радників доцільно віднести:

надання консультацій та роз'яснень щодо участі у державних програмах підтримки;

супровід реєстрації та роботи в державних інформаційних системах, зокрема ДАР;

підтримку підготовки бізнес-планів та інвестиційних проектів;

сприяння розвитку сільськогосподарської кооперації та інтеграції виробників у ланцюги доданої вартості;

збір, узагальнення та аналіз інформації і статистичних даних;
організацію та проведення інформаційно-роз'яснювальних заходів;
сприяння формуванню маркетингових стратегій розвитку територій.

Актуальність впровадження зазначеного інституту зростає в умовах реалізації євроінтеграційного курсу України. Адаптація до політик та інструментів Європейського Союзу, зокрема Спільної аграрної політики (CAP) та підходів до розвитку сільських територій (у тому числі LEADER), потребує наявності на місцевому рівні кваліфікованих фахівців, спроможних забезпечити трансфер знань, впровадження інновацій та координацію між заінтересованими сторонами. У цьому контексті діяльність радників може бути інтегрована до національної системи АКІС (Agricultural Knowledge and Innovation System).

Крім того, функціонування інституту радників сприятиме підвищенню якості зворотного зв'язку від територіальних громад до центральних органів виконавчої влади, що забезпечить більш повне врахування потреб сільських територій під час формування та реалізації державної політики.

Практичний досвід реалізації пілотних ініціатив підтверджує ефективність зазначеного підходу та свідчить про зростання попиту на відповідні послуги як з боку органів місцевого самоврядування, так і аграрних товаровиробників.

З огляду на викладене, доцільним є врахування та нормативне закріплення ролі радників з питань аграрного та сільського розвитку при формуванні та оновленні механізмів державної підтримки аграрного сектору та сільського розвитку з метою підвищення ефективності їх реалізації, посилення інституційної спроможності територіальних громад та забезпечення сталого розвитку сільських територій.

Учасниками слухань також було відмічено, що із початком повномасштабної війни російської федерації проти України та блокуванням морських портів вітчизняні аграрії і компанії, що забезпечують їх ресурсами, зіткнулися з серйозними труднощами в експорті продукції, імпорті сировини та перебудові логістичних ланцюгів. Найбільш критичними стали перебої у постачанні азотних добрив, які потребують спеціальних умов транспортування, а також суттєве подорожчання дизельного пального через поетапне підвищення акцизу відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо імплементації положень актів права Європейського Союзу щодо акцизного податку» № 3878-ІХ.

Додатковим негативним фактором стали військові події на Близькому Сході, що вплинули на глобальний енергетичний ринок. Враховуючи, що природний газ є ключовою сировиною для виробництва азотних добрив, його здорожчання безпосередньо відобразилось на вартості кінцевої продукції. У порівнянні з 2025 роком витрати на добрива зросли в середньому на 27–29%: аміачна селітра подорожчала на 37%, карбамід — на 43%, КАС-32 — на 54%.

Ситуацію також ускладнило скорочення внутрішнього виробництва: обсяги випуску аміачної селітри знизилися з 1,99 млн тонн у 2024–2025 роках

до 1,016 млн тонн у сезоні 2025–2026 років через атаки на інфраструктуру та перебої з електропостачанням. У результаті на початок березня 2026 року їх дефіцит для проведення весняної посівної кампанії сягнув близько 190 тис. тонн.

Водночас протягом останнього місяця ціни на пальне зросли більш ніж на 22%, що додатково підвищило собівартість агровиробництва та витрати на логістику.

У сукупності ці фактори призвели до подорожчання весняної посівної кампанії приблизно на 10% за відсутності зростання цін на сільськогосподарську продукцію. Це створює передумови для скорочення внесення добрив, зміни структури посівів і зменшення посівних площ. За сприятливих погодних умов це може обернутися втратами на рівні 15–20% валового врожаю зернових та олійних культур.

У 2025 році потреба агросектору в мінеральних добривах становила близько 5,2 млн тонн, з яких 3,3 млн тонн забезпечувалися за рахунок імпорту. За умов подальшого зростання цін та скорочення посівів аграрії будуть змушені обмежувати використання добрив, що може призвести до зменшення імпорту до 25% і, відповідно, скорочення надходжень ПДВ до державного бюджету розрахунково на 75 млн доларів США.

З огляду на значну роль агросектору у формуванні валютної виручки та податкових надходжень, зниження врожаю на 20% може призвести до втрат внутрішніх надходжень ПДВ на рівні 15–18 млрд грн. Крім того, очікується скорочення валютної виручки від експорту на 4–5 млрд доларів США.

Для агровиробників і переробних підприємств це означатиме зростання собівартості продукції та зниження рентабельності, що може спричинити падіння чистого прибутку на 30–40%. Як наслідок, можливе скорочення зайнятості та зменшення надходжень податків до державного і місцевих бюджетів.

За оцінками, сукупні втрати державного бюджету (прямі та непрямі) у разі падіння врожаю на 20% можуть становити від 35 до 45 млрд грн протягом маркетингового року.

Враховуючи вищезазначене, учасники комітетських слухань **р е к о м е н д у ю т ь:**

1. Верховній Раді України:

1.1. Забезпечити контроль за виконанням даних рекомендацій комітетських слухань.

2. Кабінету Міністрів України:

2.1. Забезпечити виконання центральними органами виконавчої влади даних рекомендацій комітетських слухань та доповісти про результати їх розгляду в термін до 01 червня 2026 року.

2.2. Забезпечити прискорення розгляду та ухвалення розробленого Мінекономіки проекту змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників шляхом виділення бюджетних субсидій з розрахунку на одиницю оброблюваних угідь (постанова Кабінету Міністрів України від

11.08.2021 № 886), якими передбачено норму щодо забезпечення виплати бюджетної субсидії у 2026 році аграріям, які у повному обсязі виконали умови програми у 2025 році, проте не отримали відповідного фінансування.

2.3. Забезпечити прискорення розгляду та ухвалення розробленого Мінекономіки проекту змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання державної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам, які використовують меліоровані землі, та організаціям водокористувачів (постанова Кабінету Міністрів України від 11.10.2021 № 1070, в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 20.10.2023 № 1110) щодо розширення підтримки для ОВК та збільшення рівня бюджетної дотації до 80 % для прифронтових територій, а також збільшити граничну суму на гектар оброблюваних угідь.

2.4. Ініціювати комплекс заходів підтримки суб'єктів господарювання аграрної галузі прифронтових територій спрямованих на вирішення нагальних проблем:

- розглянути можливість запровадження субсидії на закупівлю пального для проведення польових робіт;

- ініціювати внесення змін до Податкового кодексу України щодо зниження або скасування акцизу на пальне для аграріїв, які здійснюють діяльність на територіях бойових дій;

- передбачити механізм часткової компенсації вартості пального (на 1 га оброблюваних земель);

- запровадити компенсацію логістичних витрат для прифронтових територій;

- підтримати перевізників (страхування, покриття ризиків);

- забезпечити аграріїв зерновими рукавами та мобільними складами

- внести зміни до порядків надання грантів (постанови КМУ № 738 та № 739), передбачивши можливість участі у грантових програмах для суб'єктів господарювання, які працюють на прифронтових територіях, незалежно від формального статусу території;

- ініціювати доопрацювання державного механізму страхування воєнних ризиків із забезпеченням доступу підприємств прифронтових територій до страхових послуг, шляхом запровадження державних гарантій або перестрашування; компенсацію частини страхових платежів; встановлення обов'язкових умов участі страхових компаній у програмі.

- ініціювати адаптацію програми «Доступні кредити 5-7-9%» для прифронтових територій, шляхом розширення механізму державних портфельних гарантій для покриття воєнних ризиків (до 90% кредиту); передбачення окремих умов для аграріїв прифронтових регіонів (спрощені вимоги до застави, врахування збиткових років 2022–2025); запровадження пільгового періоду погашення тіла кредиту.

2.5. 1. Задля забезпечення весняної та осінньої посівної кампанії, та стабілізації цін на ринку мінеральних добрив розглянути можливість скасування мита на імпорт азотних добрив до кінця 2026 року.

2.6. 2. Передбачити можливість встановлення спеціальних знижених ставок акцизного податку на дизельне паливо, що використовується у транспортних засобах, які не є учасниками дорожнього руху та не користуються автомобільними дорогами загального користування аналогічно до положення Директиви № 2003/96/ЄС.

3. Міністерству економіки, довкілля та сільського господарства України:

3.1. Максимально прискорити виплату бюджетних субсидій на 1 га посівної площі за 2025 рік, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 11.08.2021 № 886.

3.2. Розглянути можливість внесення змін постанови Кабінету Міністрів України від 01.03.2017 № 130 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва» щодо поширення дії цієї програми на аграрних товаровиробників, які провадять діяльність на територіях активних бойових дій та деокупованих територіях; збільшення розміру часткової компенсації для таких товаровиробників з 25 відсотків до 40 відсотків вартості техніки та обладнання вітчизняного виробництва, а також встановлення спеціального критерію віднесення до відповідної категорії отримувачів, зокрема визначення, що право на підвищений рівень компенсації мають суб'єкти господарювання, у яких не менше 80 відсотків оброблюваних сільськогосподарських угідь розташовано на територіях активних бойових дій, деокупованих або прифронтових територіях.

3.3. Розглянути можливість внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції» № 950 від 06.08.2025 р., а саме абзац третій пункту 5 викласти в наступній редакції:

«5. Бюджетні кошти спрямовуються отримувачам на безповоротній основі за напрямками:

...

часткове відшкодування вартості будівництва та/або реконструкції тваринницьких ферм і комплексів для утримання великої рогатої худоби, доїльних залів, комплексів і потужностей з переробки молока виробників молока та молочної сировини та/або потужностей (об'єктів) з переробки побічних продуктів тваринного походження у галузі скотарства, що належать до II і III категорії (далі - часткове відшкодування вартості об'єктів)».

3.4. Розглянути ініціативу внесення змін до законодавства, передбачивши можливість запровадження в територіальних громадах радників з питань аграрного та сільського розвитку та визначивши їх роль у реалізації державної аграрної політики і програм підтримки, зокрема:

- визначити статус, функції та механізми роботи радників, забезпечити їх інтеграцію у державні програми, Державний аграрний реєстр та систему АКИС;

- передбачити фінансування діяльності радників (місцеві бюджети, державні програми, донорські кошти), а також запровадити пілотні проекти з подальшим масштабуванням на основі оцінки ефективності.

3.5. Під час подання на розгляд Кабінету Міністрів України проекту порядку використання коштів за новою програмою підтримки – гранти на будівництво овоче- та фруктосховищ – передбачити виділення коштів на можливість сільгосптоваровиробниками здійснити закупівлю холодильного обладнання.

4. Міністерству економіки, довкілля та сільського господарства України спільно з Міністерством фінансів України

4.1. Підготувати та внести на розгляд Кабінету Міністрів України проект закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей визначення мінімального податкового зобов'язання (МПЗ) для платників податків, які здійснюють діяльність на територіях бойових дій та деокупованих територіях:

- передбачити у зазначеному законопроекті:
- застосування понижуючого коефіцієнта до МПЗ на рівні 0,025 починаючи з 01 січня 2025 року;
- можливість тимчасового зниження МПЗ до 60 відсотків для територій, що перебували в тимчасовій окупації або зоні активних бойових дій понад 5 місяців;
- дозволити платникам податків подання уточнюючих податкових декларацій з МПЗ за відповідні податкові періоди без застосування штрафних санкцій та пені;
- встановити чіткі перехідні положення щодо застосування зазначених норм та порядку такого уточнення.